

Sağlık Bilimlerinde Etik Eğitimi Sempozyumu'nun ardından

Hafize ÖZTÜRK TÜRKMEN^a

Geçtiğimiz günlerde, ülkemizin görece genç uzmanlık derneklerinden biri olan Türkiye Biyoetik Derneği (TBD) tarafından düzenlenen bilimsel etkinliklerden birini daha geride bıraktık. Derneğimizin, geleneksel olarak ilgili fakültelerle işbirliği içinde iki yılda bir gerçekleştirdiği Sempozyumların sekizincisi, 1-3 Kasım 2013 tarihleri arasında Ankara'da, Hacettepe Üniversitesi Kültür Merkezi Salonları'nda gerçekleştirildi. Anadolu'nun kıyı kentlerinde, tıbbi endüstri desteğinde, bol yıldızlı lüks otellerde, "kongre turizmi" yaklaşımıyla düzenlenen günümüz kongre-sempozyumlarından farklı olarak ve geleneklere uygun biçimde TBD öncülüğünde, kamu üniversitelerinin desteğinde, mütevazı koşullarda yapılan bu sempozyumların sonuncusu da Ankara ve Hacettepe Üniversiteleri Tıp Fakülteleri'nin Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalları işbirliğinde kotarıldı. Sempozyumun teması, alanımızın temel sorunlarından biri olan "sağlık bilimlerinde etik eğitimi" idi. Yıllar önce, yine bir Kasım ayı başlangıcında ve "rastlantının bu kadarı" dedirtecek türden 1-2 Kasım 2004 tarihlerinde Adana'da yaptığımız V. Tıp Etiği Sempozyumu'nda da tıp fakültelerinde etik eğitimini değerlendirmiş ve eğitimin standardizasyonu konusunda bazı ilkesel kararlar alarak bir sonuç bildirgesi yayımlamıştık. Ancak aradan geçen yıllarda köprülerin ardından çok sular akmış; gerek genel anlamda tıp fakültelerinde eğitimin içinde bulunduğu koşullardaki değişim gerekse tıp etiği eğitiminin içerik, eğitici ve öğrenci boyutuyla ilgili güncel sorunlar konunun yeniden ele alınmasını gerekli kılmıştı. Nitekim TBD Yönetim Kurulu'nun çağrısı üzerine sağlık uğraşlarının anabilim dalları başkanlarının katılımıyla 23 Mart 2013'te Ankara'da yapılan toplantıda etik eğitime ilişkin sorunlar yeniden gündeme alınarak Sempozyum teması belirlenmişti.

Ankara'nın son yıllarda yaşamaya alıştığımız güzel sonbahar günlerine rastlayan ve sabahtan akşama tam ikibuçuk gün süren toplantıya, başta tıp, eczacılık, diş hekimliği, veteriner hekimlik ve hemşirelik etiği olmak üzere biyoetiğin geniş yelpazesi içinde uğraş veren uzmanlık alanlarından altmışa yakın katılımcı, birbirinden değerli kırküç sunumla katılmış ve verimli tartışmaların yapılmasına olanak sağlamıştır. Kamu ve özel üniversitelerin sağlık bilimleri ile ilgili fakültelerinde yürütülmekte olan etik eğitimi çalışmaları, "biyoetik eğitimi iyi uygulama örnekleri" ana teması altında, program içerikleri ve eğitim yöntemleri eşliğinde ele alınmış; bu bağlamda İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Antalya, Bursa, Konya, Düzce, Sivas, Hatay, Mersin, Van gibi yurdun farklı yörelerinde bulunan fakültelerin sağlık bilimleri alanındaki lisans ve lisansüstü düzey etik eğitimleri ayrıntılı olarak değerlendirilmiş ve deneyimler paylaşılmıştır. Son yıllarda sürdürülmekte olan eğitim politikalarının ve yükseköğretimdeki yansımalarının bir sonucu olarak gereksinimler ve koşullar göz önünde bulundurulmaksızın öğrenci kontenjanlarının sürekli artırılması; eğitimde önceliğin üniversitelere maddi kazanç sağlayan uzmanlık alanlarına tanınması, sınırlı kaynakların alanlara ve araştırmalara dağıtımında temel bilimlerin ve sosyal alanların göz ardı edilmesi; yönetim organları da içinde olmak üzere farklı toplumsal ortamlarda etik eğitiminin önemi vurgulanmakla birlikte, bu alanda eğitici kadroların sayısal yetersizliğini ortadan kaldırmaya yönelik politikaların geliştirilmemesi bir yana var olan öğretim üyesi yetiştirme kanallarının kapatılması, örneğin; alanın uzmanlık tüzüklerinden çıkarılması, lisansüstü eğitim programı açılabilmesi için yüksek sayıda öğretim üyesi zorunluluğunun getirilmesi gibi etik eğitime ilişkin sorunlar, birbirinden farklı deneyimleri içeren yukarıdaki sunumların ve tartışmaların vazgeçilmez ortak konusu olarak vurgulanmıştır. Sağlık bilimlerinde etik eğitiminin karşı

^a Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı

karşıya kaldığı sistem kaynaklı sorunların yoğunluğuna ve görece yeni bir akademik alan olmasından kaynaklı tarihsel deneyim eksikliğine karşın, biyoetik eğitiminin sorun odaklı, multidisipliner yaklaşım içinde ve ilkesel temele dayalı olarak sürdürülmesi konusundaki üretken çaba, Sempozyumun niteliği açısından göze çarpan ve uğraşı sürdürenler olarak hepimizi umutlandıran bir başka önemli özellik olmuştur. Bu bağlamda TBD Yönetim Kurulu ve Sempozyum Düzenleme Kurulu üyeleri başta olmak üzere emeği geçen bütün meslektaşlarımıza bir kez daha içtenlikle teşekkür etmek isterim.

Aynı anda üç-dört salonda sunulan bildirimleri kaçırmama telaşı, yön göstericilerin varlığına karşın bir türlü salonlara ulaşamama, Hacettepe Tıp Fakültesi'nin çoğumuza karmaşık gelen koridorlarında önümüze gelen öğrenciye “biliyorlardır” umuduyla salon soruşturma, yine de doğru salona güç-bela girebilme gibi durumlar, dışarıdan bir gözlemci için bolca gülmece malzemesi sağlayacak türden görünümlemlerdi. Söz buradan açılmışken Ankara ve Hacettepe Tıp Fakülteleri'nin Tıp Etiği Anabilim Dalları'nda lisansüstü eğitim gören genç, güler yüzlü, işlerini içtenlikle ve yüksünmeden yapan öğrencilerimizin Sempozyumun esenlik içinde geçmesi konusundaki çabalarını yeniden takdir ettiğimi belirtmeden geçemeyeceğim.

Sempozyum boyunca aklıma takılan ancak Düzenleme Kurulu yada Dernek Yönetim Kurulu üyesi arkadaşlarımıza sorma fırsatı bulamadığım bir soruyu, polemige yol açmaktan kaçınmakla birlikte, burada dile getirmek isterim; “biyoetik” kavramının ülkemizde kabul edilmesine tartışılmaz katkısı olan, hatta önderlik eden ve alanın uzmanlarının eğitiminde uzun yıllar aktif olarak yer alan Yaman Örs Hocamız toplantıda neden yoktu? Etik eğitimi temalı bu etkinliğe davet edilmemesini düşünemiyorum, davet edildi ise neden katılamamıştı? Konuya yönelik benim duymamış olduğum bir açıklamanın yapılmış olmasını umut ederim.

Sempozyumun temel hedeflerinden belki en önemlisi güncel bir konu ile ilgisi bağlamında “sağlık uğraşlarında biyoetik eğitimi çekirdek müfredat çalışması” idi. Ulusal Çekirdek Eğitim Program (ÇEP) Taslak çalışmalarını yürüten ve kısa süre sonra toplanacak olan Tıp Dekanlar Konseyine iletilmek üzere alanımızın çekirdek eğitim müfredat içeriğini oluşturmak için birbuçuk gün süren çalıştaylar yapılmış; tıp, diş hekimliği, eczacılık, veteriner hekimlik ve hemşirelik alanlarında temel eğitim programları oluşturulmuş, böylece etik eğitimindeki asgari standartların sağlanması yönünde önemli bir adım atılmıştır. Sempozyumun son günü yapılan ortak oturumda, hazırlanan çalıştay raporları sunulmuş ve üretilen müfredat içeriklerinin ilgili uzmanlık alanındaki üyelerle ve derneklerle paylaşılması kararı alınmıştır.

Kapanış oturumunda dile getirdiğim gibi, Ulusal ÇEP taslağının hazırlanmasında üyelerini temsil güçleri yanı sıra eğitime ilişkin uzun yıllara dayalı deneyimleri nedeniyle başta uzmanlık dernekleri ve meslek birlikleri olmak üzere tüm paydaşların katılımının ilkesel olarak savunulması ve uygulamaya geçirilmesi konusunda etkin çaba gösterilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda TBD Yönetim Kurulunun, örgütsel sorumluluğunun bir gereği olarak proaktif davranması, Tıp Dekanlar Konseyinde rastlantı ile dekan temsilcisi olarak yer alan bir etik uzmanı aracılığıyla (bu görevi içtenlikle yerine getiren Sevgili Hasan Erbay'a haksızlık etmek istemem tabii ki) ÇEP'e girebilme umuduna sarılmak yerine, karar süreçlerini merkezileştirmeye ve katılımı en aza indirmeye yönelik bu tür bürokratik uygulamalar karşısında, öteki uzmanlık dernekleri ve meslek birlikleri ile iletişim/etkileşim içinde taslak hazırlanması çalışmalarında bir tüzel kişilik sıfatıyla başlangıçtan itibaren aktif olarak yer alması beklenir. Dernek Yönetim Kurulunun bu iradesi kuşkusuz üyelerine de yansıtacak, etik eğitiminin niteliğinin yükseltilmesine yönelik bireysel çabaların paylaşılmasını ve ortaklaştırılmasını sağlayacaktır.